

									
---	---	---	---	--	--	--	--	--	--

MOTIE

(artikel 36 Reglement van Orde)

Datum raadsvergadering: 10 oktober 2019
 Agendapunt: 19. verder voorkomende zaken

Onderwerp:	Motie input gemeenteraad t.b.v. zienswijze op Regionale Energie Strategie
-------------------	--

De raad van de gemeente Schouwen-Duiveland op 10 oktober 2019 in vergadering bijeen;
 gehoord de beraadslagingen,

constaterende, dat:

- de Rijksoverheid het land in 30 RES-Regio's heeft opgedeeld om daarmee decentraal uitvoering te geven aan de klimaatakkoorden van Parijs;
- er in ieder geval vanaf april 2018 een vanuit de Provincie Zeeland samen met de Vereniging Zeeuwse Gemeenten (VZG) en het Waterschap Zeeuwse Eilanden gevormde stuurgroep actief is, die het proces om te komen tot een Regionale Energie Strategie Zeeland (RES) vormgeeft en leidt;
- de gemeente Schouwen-Duiveland in die stuurgroep niet rechtstreeks vertegenwoordigd is;
- het college van burgemeester en wethouders van onze gemeente in juni 2018 het Plan Van Aanpak heeft vastgesteld om te komen tot een Zeeuwse Regionale Energie Strategie (RES);
- Zeeland landelijk koploper is, aangezien nog geen enkele andere RES-regio al een concept RES heeft opgesteld;
- de gemeenteraad van Schouwen-Duiveland op 6 augustus 2019 van burgemeester en wethouders een raadsbrief ontving, met daarbij ter kennisname de concept Regionale Energie Strategie Zeeland (RES) van 28 juni 2019;
- de fractie van Leefbaar Schouwen-Duiveland die betreffende raadsbrief met bijlagen heeft teruggevraagd naar de commissie van 26 september jongstleden;
- het college tijdens de behandeling van de Raadsbrief RES in die commissievergadering heeft bericht dat de deadline voor onze gemeente om nog een zienswijze in te kunnen dienen op de concept RES 15 oktober 2019 is;

overwegende voorts, dat:

- in het proces om te komen tot deze concept RES inhoudelijke input door de Zeeuwse Volksvertegenwoordigingen niet geborgd is;
- input die tijdens 'Roadshows' en / of 'informatiebijeenkomsten' door individuele raadsleden, commissieleden, statenleden en leden van de algemene vergadering gegeven wordt op volstrekt persoonlijke titel gegeven wordt en derhalve niet gezien mag worden als zijnde input van de volksvertegenwoordiging of de betreffende overheid;
- het leveren van input voor zienswijzen op de concept RES nergens ter besluitvorming is geagendeerd en dus de input van de volksvertegenwoordigingen in de definitieve RES evenmin geborgd is;
- de RES onherroepelijk gevolgen gaat hebben voor het lokale beleid van alle Zeeuwse overheden en de kaderstellende rol wettelijk bij de volksvertegenwoordiging ligt;
- de uitvoering van de RES ook financiële gevolgen zal hebben voor alle deelnemende overheden en ook het budgetrecht bij de volksvertegenwoordiging ligt;

van mening, dat:

- er veel werk verzet is en door veel partijen geparticipeerd is in het proces om te komen tot deze concept RES;
- de gemeenteraad tot nog toe onvoldoende is meegenomen in het proces om te komen tot een RES;

- hij het proces om te komen tot een definitieve RES geenszins willen traineren, maar wel op een goede manier invulling willen kunnen geven aan zijn kaderstellende rol;
- er in de concept RES veel goede en verstandige dingen staan waar hij achter kan staan, maar er helaas ook zaken in staan die nog onvoldoende duidelijk zijn of waar de raad NIET achter kan en wil staan;
- het voor een succesvolle uitvoering van de RES noodzakelijk is dat er breed draagvlak is bij de volksvertegenwoordigingen die het lokaal beleid dat uit de RES volgt zullen moeten vaststellen;
- het creëren van dit noodzakelijke draagvlak bij de volksvertegenwoordigingen tot op dit moment onvoldoende geborgd is;
- van de volksvertegenwoordigingen niet verwacht mag worden dat zij te zijner tijd de definitieve RES vaststellen als zij van mening zijn dat zij onvoldoende input hadden op de inhoud;
- gezien het feit dat Zeeland landelijk koploper is hebben we genoeg tijd om de omissies ten aanzien van het betrekken van de volksvertegenwoordigingen nog te herstellen voordat de definitieve RES wordt opgeleverd zonder dat we uit de pas gaan lopen ten opzichte van het landelijke tijdpad;
- ook de andere volksvertegenwoordigende organen in Zeeland de gelegenheid moeten krijgen om input te leveren op de zienswijzen die ingediend mogen worden op de concept RES, maar de uiterste datum van 15 oktober aanstaande dat helaas onmogelijk maakt, zeker gezien het feit dat de informatiebijeenkomsten / roadshows om de volksvertegenwoordiging te informeren pas eind oktober / begin november plaatsvinden;

verzoekt het college van burgemeester en wethouders:

1. **bij de stuurgroep het nadrukkelijke het verzoek neer te leggen om de uiterste termijn voor het indienen van zienswijzen op de concept RES te verlengen tot 15 januari 2020, zodat de volksvertegenwoordigingen input kan leveren;**
2. **de input van de gemeenteraad van Schouwen-Duiveland, zoals die te vinden is in de bijlage bij deze motie, met een begeleidende brief vóór 15 oktober 2019 in te zenden als zienswijze van de gemeente Schouwen-Duiveland op de concept RES;**
3. **bij de stuurgroep aan te geven dat de gemeente Schouwen-Duiveland zich het recht voorbehoudt om met een aanvullende zienswijze te komen als de roadshows / informatiebijeenkomsten daar nog aanleiding toe geven;**
4. **te zorgen dat deze motie inclusief bijlage via de griffies verspreid wordt naar de overige volksvertegenwoordigingen van alle Zeeuwse overheden;**

en gaat over tot de orde van de dag.

Ingediend door Guusje Poot namens de fractie van Leefbaar Schouwen-Duiveland, mede ingediend door de fracties van GroenLinks, VVD en SGP.

Besluit gemeenteraad op 10 oktober 2019:

Met 18 stemmen voor en 0 stemmen tegen aangenomen / ~~verworpen~~.

Voor stemmen de ~~fracties~~ / leden:

Tegen stemmen de ~~fracties~~ / leden:

griffier

voorzitter

Bijlage bij motie van 10 oktober 2019

Input gemeenteraad voor zienswijze RES Gemeente Schouwen-Duiveland:

1. Wij zien graag een hoger ambitieniveau met betrekking tot het geschikt maken van het elektriciteitsnetwerk voor de transitieopgave naar duurzame energie. De infrastructuur van de elektriciteit is in grote delen van Zeeland waaronder onze gemeente te beperkt qua capaciteit, zeker aan het eind van de lijn. Op blz. 69 en 70 van de concept RES staat dat het Zeeuwse net pas over 5 – 10 jaar echt klaar is voor de opgave die voor ons ligt. Dat stemt niet overeen met de doelstellingen die er in de RES al benoemd zijn met als deadline 2030. Dat is een slechte zaak en ook niet goed om het draagvlak bij ondernemers en inwoners te krijgen en te houden voor de zo noodzakelijke transitie. Dat leidt in ieder geval in de gemeente Schouwen-Duiveland tot de volgende problemen:
  - a. Het elektrificeren van mobiliteit en de invulling van de warmtevraag. Denk dan aan problemen bij het opladen van elektrisch vervoer en problemen bij het gebruik van warmtepompen.
  - b. Het leveren van elektriciteit aan het net vanaf (met name grotere) daken met zonnepanelen. Die zouden ingezet kunnen worden om zonne-energie op te wekken zonder dat dit een nadelig effect heeft op de landschappelijke kwaliteiten en zonder dat er (landbouw) grond hoeft te worden opgeofferd. Het afvoeren van de elektriciteit die niet zelf gebruikt wordt is hier helaas soms niet eens mogelijk. De afgelopen maanden met veel zon en wind zijn er zelfs windmolens stilgezet omdat er te veel elektriciteit het net op kwam. Daardoor missen met name landelijke gemeentes met in verhouding veel grote (agrarische) daken in het buitengebied veel mogelijkheden om een succesvolle transitie mogelijk te maken.
  - c. Er liggen nog kansen in de asbestsanering, op relatief veel daken in bijvoorbeeld ons buitengebied ligt nog asbest. Door het asbest dak te vervangen door een dak met zonnepanelen worden de kosten van de sanering wellicht gedrukt en wordt tegelijk bijgedragen aan de duurzaamheidsopgave. Het capaciteitstekort van het net én het stoppen van de subsidieverstrekking voor het saneren van asbestdaken hebben een negatief effect op de businesscase om asbestdaken te verwijderen en deze daken te gebruiken voor opwekken energie in combinatie met asbestvrij dak.

Wij willen daarom nadrukkelijk in de RES opgenomen zien dat het de hoogste prioriteit heeft om het elektriciteitsnet geschikt te maken voor de transitieopgave én dat de individuele gemeenten en andere partijen binnen de RES alleen aan hun transitie opgave gehouden kunnen worden als de infrastructuur hen daar op tijd toe in staat stelt. Ook willen wij ter overweging meegeven om ervoor te pleiten dat er een subsidie komt voor het verwijderen van asbest daken op voorwaarde dat er zonnepanelen op het nieuwe dak geplaatst worden.

2. Wij zijn van mening dat de transitie alleen succesvol kan zijn als er niet alleen aandacht is voor energiebesparing en het opwekken van duurzame energie, maar óók voor de mogelijkheden om duurzame energie op te slaan. Wij willen dat dit in de definitieve RES nadrukkelijker benoemd wordt dan in de voorliggende concept RES.
3. Plattelandsgemeenten hebben vaak meer open en goedkope ruimte voor het opwekken van duurzame energie dan druk bevolkte gebieden. We willen echter ook zuinig zijn op die ruimte, in het belang van onze inwoners, de landschappelijke waarden en onze gasten. In de RES moet daarom nadrukkelijk staan dat we ons als RES Zeeland graag willen committeren om ons deel van de landelijke opgave op te pakken, maar ook niet meer dan dat. We gaan dus geen afspraken maken over het (gedeeltelijk) oplossen van de opgave in andere RES Regio's. Mocht het zo blijken te zijn dat het ons voordeel oplevert om iets extra's te doen dan staat het ons ook zonder die afspraken vrij om dat te doen.
4. We willen ons graag committeren aan ons deel van de opgave, ook op het gebied van de warmtetransitie. Wel willen we dat er in de RES nadrukkelijker dan nu het geval is de kritische kanttekening wordt gemaakt dat met name voor de plattelandsgemeenten in Zeeland (gemeentes met veel grondgebied, ver uit elkaar liggende vrijstaande woningbouw in het buitengebied en veel kleine kernen) geldt dat dit lastiger is dan in gemeenten met een meer stedelijke omgeving. Op het platteland zijn er nu eenmaal minder reële alternatieven om te voorzien in de warmtevraag. Wij willen ook dat er in de RES nadrukkelijker aandacht is voor het feit dat inwoners van onze gemeente (en de andere

plattelandsgemeenten in Zeeland) in verhouding hoge kosten maken voor de warmtetransitie.

Hieronder volgen wat voorbeelden:

- a. De bebouwingsgraad is op het platteland lager dan in de stad. Een warmtenet is dan ook vaak te duur om te renderen en daardoor geen reële optie. Dit betekent bovendien weer extra hoge eisen aan het elektriciteitsnet om in de warmtevraag te kunnen voorzien.
- b. Het energienet is qua capaciteit onvoldoende toegerust om de transitie te kunnen maken binnen de wenselijke termijn.
- c. We in onze gemeente in verhouding veel monumenten hebben, er voor monumenten minder verduurzamingsmogelijkheden zijn, terwijl de kosten voor verduurzamen van monumenten juist hoger zijn. Het monumentenpaspoort wordt in 2019 voor het laatst gesubsidieerd verstrekt voor € 200 per stuk; er zijn er nog slechts 16 beschikbaar voor 3 gemeenten. Daarna geldt een fors hogere prijs, dat is dan geld dat niet eens gaat zitten in isolatiemaatregelen, maar slechts in een overzicht van mogelijke isolatiemaatregelen. Met name voor particuliere monumenteigenaren is dat een struikelblok.
- d. We hebben binnen onze plattelandsgemeente veel meer vrijstaande woningen dan in de stad waar veel rijtjeswoningen of appartementen. Deze vrijstaande woningen hebben meer warmteverlies.
- e. Door afspraken met de provincie over het woningcontingent hebben we als gemeente weinig tot geen mogelijkheden om een verduurzamingsslag te slaan door nieuw te bouwen. Met name in de kleinere kernen en in het buitengebied vindt daardoor nauwelijks tot geen nieuwbouw plaats. De woningen zijn vaak al verouderd/ oud en daardoor moeilijk te isoleren. Het gebruik van lage temperatuur warmte is daardoor lastig, waardoor ook een warmtepomp vaak geen oplossing is. Daarom willen we dat er meer wordt ingezet op het verbeteren van de isolatie van bestaande woningen zodat de energie labels van die woningen verbeteren.
- f. Er moet door de beperkte mogelijkheden voor nieuwbouw meer worden ingezet op het verbeteren van de isolatie van bestaande woningen, zodat de energie labels van deze woningen verbeteren. Het isoleren van woningen is echter erg duur en daardoor voor veel particulieren niet of slecht realiseerbaar.
- g. Gebruik van houtkachels en allesbranders door particulieren die qua warmte een oplossing zouden kunnen bieden wordt afgeraden in verband met het vrijkomen van fijnstof.

We verwachten dat deze problematiek ook onder de aandacht gebracht wordt van de landelijke tafels, zodat er samen met andere regio's die vergelijkbare problematiek kennen en met steun van de landelijke tafels gezocht kan worden naar innovatieve oplossingen voor deze problematiek en we van elkaars fouten en 'best practises' kunnen leren.

5. In de RES moet duidelijk staan op basis van welke parameters we de gezamenlijke opgave onderling verdelen. Wat ons betreft is een verdeling van de opgave op basis van het energieverbruik het reëelst. Voor Schouwen-Duiveland geldt dat we de (indien mogelijk versnelde) realisatie van onze eigen duurzame doelstellingen, zoals beschreven in onze visie 'Schouwen-Duiveland Energie neutraal in 2040', vooralsnog beschouwen als ons aandeel in de gezamenlijke Zeeuwse opgave.
6. De Rijksoverheid is in financieel opzicht een weinig betrouwbare partner. Al té veel rijkstaken werden bij de gemeenten neergelegd zonder dat het Rijk er de benodigde financiële middelen bij verstrekke. Die oplopende tekorten worden vooralsnog gedekt uit vanuit de eigen middelen van de gemeenten. Bij een toenemend aantal gemeenten komt de bodem in zicht of wordt die zelfs al bereikt. Dat gaat ten koste van de dienstverlening aan onze inwoners, ten koste van de gemeentelijke taken zoals we die van oudsher hebben. Het is dan ook van groot belang dat er duidelijkheid is over de financiële consequenties van de RES per gemeente. Wij verwachten duidelijke afspraken tussen het Rijk en de decentrale overheden over Rijksmiddelen die (anders dan via de IPV gelden!) verstrekt worden aan de decentrale overheden om de noodzakelijke transitie uit te voeren en daarmee de klimaatdoelstellingen uit het klimaatakkoord van Parijs te kunnen realiseren. Wij zijn niet bereid om de rekening 1 op 1 bij onze inwoners neer te leggen en nemen geen verantwoordelijkheid voor het verwezenlijken van de klimaatdoelstellingen als we daartoe door het Rijk financieel niet in staat gesteld worden.

7. Het is aan de lokale overheden om in overleg met lokale stakeholders beleid op te stellen dat tot doel heeft om de lokale recreatiesector verduurzamen. Dat beleid gaat niet alleen over het verduurzamen van bestaande recreatiewoningen, maar bijvoorbeeld ook over het opwekken van duurzame energie en het verbeteren van de landschappelijke kwaliteiten. Dat beleid is dan onderdeel van de transitie-opgave die de betreffende gemeente in vult. Wij zijn niet bereid die autonomie op te geven en wij kunnen ons dan ook NIET vinden in de volgende aanbeveling aan de landelijke tafel zoals die op blz. 40 van de RES staat: *'Het is van groot belang dat er eisen gesteld worden aan de energiezuinigheid van bestaande vakantiewoningen. Er zou een verbod moeten komen op de winterverhuur van vakantiewoningen, die niet tenminste een bepaald energielabel hebben. De EPC-eis voor recreatiewoningen moet op hetzelfde niveau worden gebracht als voor reguliere woningen, bij nieuwe chalets en caravans moeten ook eisen gesteld worden aan de isolatiewaarden. Daarbij kan bij stacaravans en chalets het beste ingezet worden op het in fases vernieuwen van bestaande caravans en chalets. Tevens is het in gesprek gaan met toeleveranciers over de eisen van groot belang.'* Als deze aanbeveling met betrekking tot het verbod op winterverhuur gehandhaafd blijft dan zou dat als uiterste consequentie kunnen hebben dat wij als gemeente tegen de definitieve RES stemmen. Wij zouden wel in kunnen stemmen met een aanbeveling met de volgende strekking: *'Het is van groot belang dat er ook eisen gesteld worden aan de energiezuinigheid van nieuwe vakantiewoningen. Voor nieuwe recreatiewoningen moeten dezelfde EPC-eisen gaan gelden als voor reguliere woningen. Ook aan nieuwe stacaravans en chalets mogen eisen gesteld worden, bijvoorbeeld aan de isolatiewaarden.'*
8. Op blz. 29 staat de volgende aanbeveling aan de landelijke tafel: *'Woningcorporaties betalen sinds 2003 een belasting voor hun sociale huurwoningen, de verhuurdersheffing. De corporaties willen graag dat deze heffing wordt afgeschaft zodat zij dit geld kunnen besteden aan het verduurzamen van hun woningen.'* Wij staan inhoudelijk achter deze aanbeveling, maar willen hem wel anders geformuleerd zien. Deze RES is namelijk niet van de corporaties maar van ons als decentrale overheden: voorstel: *'Woningcorporaties betalen sinds 2003 een belasting voor hun sociale huurwoningen, de verhuurdersheffing. Wij pleiten voor het afschaffen van deze verhuurdersheffing, zodat corporaties dit geld kunnen besteden aan het verduurzamen van hun woningen en hun commerciële- en maatschappelijke vastgoed.'*
9. **Mobiliteit:** Wij staan achter de keuze om binnen de Zeeuwse RES niet alleen te focussen op de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en het opwekken van duurzame energie zoals door het Rijk gevraagd werd, maar nadrukkelijk ook op duurzame mobiliteit. Wel zien wij naast het al eerdergenoemde capaciteitsprobleem van het net nog een aantal andere uitdagingen om op het vlak van mobiliteit ook echte stappen in de verduurzaming te maken:
- Het openbaar vervoer is te beperkt en staat nog verder onder druk (bijvoorbeeld lijn 134 in onze gemeente). Ritten en haltes worden meer en meer geschrapt. Het openbaar vervoer is daardoor voor veel van onze inwoners, zelfs in combinatie met een eventuele deelauto geen volwaardig alternatief is voor een eigen auto. Inwoners met een eigen auto krijgen in toenemende mate te maken met extra kosten voor het rijden met de elektrische auto of de hogere fossiele brandstofkosten. Inwoners die (vanwege financiën) een oudere auto rijden (van voor 2007) worden nu al extra getroffen omdat ze de aanzienlijk duurdere premium brandstoffen moeten gaan tanken in verband met de omschakeling van E5 naar E10 in de goedkopere Euro95 brandstof. → Wij zien dan ook graag nadrukkelijker in de RES terug dat er gezocht moet worden naar volwaardige alternatieven voor het rijden van een eigen auto, ook voor inwoners in de kleinere kernen in het buitengebied. In onze gemeente zijn we daar actief naar op zoek, we doen dat door middel van pilots binnen ons mobiliteitsplatform Schouwen-Duiveland Samen op Weg.
  - Wij zouden daarnaast graag een aanbeveling zien aan de landelijke tafel om ook bij andere RES Regio's meer aandacht voor mobiliteit te stimuleren. Immers, er zijn ongetwijfeld meerdere RES-Regio's waar de problematiek vergelijkbaar is met de problematiek in Zeeland.
10. De Raad van de Leefomgeving en de Infrastructuur heeft gesteld dat de verschillende transitieopgaven integraler opgepakt zouden moeten worden dan nu het geval is. Op dit moment worden de opgaven opgepakt vanuit verschillende ministeries die vervolgens met elkaar gaan concurreren, dat is een onwenselijke situatie die ertoe kan leiden dat er verkeerde keuzes worden gemaakt doordat er niet

integraal genoeg gekeken wordt. (Bijvoorbeeld circulaire economie en circulaire landbouw versus klimaatakkoord en RES). Wij willen dat graag nog eens extra onder de aandacht brengen van de landelijke tafel middels een aanbeveling in de RES om de verschillende transitie opgaven integraal aan te pakken.

11. Vooralsnog gelden de subsidies op duurzame energie slechts tot 2025. In de concept RES staat op bladzijde 18, onder de kop 'samenvattend voor Zeeland' bij de 5^e bullit dat hernieuwbare elektriciteit vanaf 2025 niet langer gesubsidieerd zal hoeven te worden. Wij staan NIET achter de tekst in deze bullit, die wij zien als een bedreiging voor het realiseren van de doelstellingen. Dit geldt zeker in combinatie met de ondercapaciteit in het net die in 2025 nog niet is opgelost. Inwoners en ondernemers maken zelden een louter ideële afweging. Ze maken daarnaast (vooral) ook een economische afweging. Ze hebben immers allemaal een 'huishoudboekje' en moeten het ook gewoon kunnen betalen, er moet balans zijn. Graag de tekst in deze bullit schrappen uit de RES en in plaats daarvan een aanbeveling aan de landelijke tafel opnemen dat subsidies op duurzame energie ook na 2025 in stand zouden moeten blijven.
12. Schouwen-Duiveland heeft veel monumenten, veel kleine kernen, een groot buitengebied en weinig nieuwbouwcapaciteit. Dat zijn allemaal complicerende factoren om de doelstellingen in de gebouwde omgeving te kunnen realiseren. Wij kunnen daarom ons niet conformeren aan het ook werkelijk realiseren van de doelstellingen met betrekking tot de gebouwde omgeving zolang onze gemeentelijke transitievisie warmte niet is opgesteld en vastgesteld. Dat is geen onwil, maar we kunnen eerder gewoon niet inschatten hoe reëel de doelstellingen zijn.
13. We hebben als gemeenteraad Schouwen-Duiveland nog niet ingestemd met uitbreiding van de opwekkingscapaciteit van duurzame energie. We hebben vigerend beleid dat daar beperkingen aan stelt. Ons lokale beleid is leidend, we committeren ons voor wat daarin staat. Voor we ons vastleggen voor meer dan dat moet daar eerst lokaal beleid aan ten grondslag liggen (in bijvoorbeeld de omgevingsvisie buitengebied).
14. De concrete teksten voor in de RES die de betekenis van de ambitie op windenergie en zonne-energie per gemeente weergeven worden door de gemeenten zelf aangeleverd, zo blijkt uit de antwoorden op onze technische vragen. Dit vinden wij een goede zaak, maar dan wel onder voorwaarde dat die teksten vooraf ter vaststelling worden voorgelegd aan de gemeenteraad.
15. We zouden graag nog als aanbeveling naar de landelijke tafel zien dat (een vorm van) kernenergie niet wordt uitgesloten als toekomstige oplossing. Kernenergie is op de korte termijn weliswaar voor vele partijen geen optie, vanwege het nucleaire afvalprobleem, maar op de lange termijn zou een vorm van kernenergie (bijvoorbeeld thorium) onder voorwaarden heel goed een deel van de oplossing kunnen zijn.

Naast de bovenstaande vooral inhoudelijke punten voor de zienswijze hebben wij ook een aantal punten die meer betrekking hebben op het proces dat gevolgd is en nog gevolgd moet worden in het kader van de RES maar ook in het kader van de overige opgaven. Voorbeelden van die overige opgaven zijn de Klimaat adaptatie Strategie Zeeland (KaSZ) en de warmtetransitie.

16. Wij voelen ons als volksvertegenwoordiging onvoldoende betrokken bij het proces tot nog toe:
  - a. Er is geen mogelijkheid geweest voor gemeenteraden om democratisch gelegitimeerde input te leveren voor de RES.
  - b. Hoewel er ondernemers aan de verschillende tafels hebben deelgenomen betwijfelen wij of dat er voldoende zijn om te kunnen stellen dat er geparticipeerd is door ene representatief deel van de ondernemers.
  - c. Hoewel er een paar bijeenkomsten (niet eens in iedere gemeente) zijn gehouden waar ook inwoners binnen konden lopen, is dit naar onze mening onvoldoende om te kunnen spreken van inwonersparticipatie.

Het verleden kunnen we niet veranderen. We kunnen er wel voor kiezen om het vanaf nu anders te doen. Juist doordat we koploper zijn in Zeeland hebben we daar ook nog voldoende tijd voor. Gevaar voor verlies aan momentum bij betrokkenen zien wij niet, het draagvlak kan alleen maar groeien door meer mensen beter te betrekken. Wij willen te zijner tijd graag vol overtuiging in

kunnen stemmen met de Zeeuwse RES, maar daar is borging van de participatie en input wel een voorwaarde voor. Wij roepen de stuurgroep nadrukkelijk op om te leren van de gemaakte fouten en het proces vanaf nu anders in te richten. We zien de voorstellen daarvoor graag tegenmoet.

Aandachtspunten daarbij zijn:

- a. De volksvertegenwoordiging moet gelegenheid krijgen om input te leveren via agendering van voorstellen.
  - b. Van die input moet ook duidelijk gemaakt worden hoe hij verwerkt is/ of gemotiveerd worden waarom de input niet verwerkt is en daar dan consensus over zoeken.
  - c. Er volgen nog een aantal onderdelen in het proces die écht vragen om besluitvorming door de gemeenteraden. Voorbeelden daarvan zijn de zonneladder en de invulling van de participatieverplichting per gemeente.
  - d. De participatie door ondernemers niet zijnde deelnemers aan de tafels en de participatie door inwoners moet beter en breder.
  - e. Zorg voor een lijst in de bijlage bij de RES waarop alle projecten staan per gemeente, zo gaat de RES ook meer leven in de deelnemende gemeenten.
  - f. Niet alleen de definitieve RES maar ook de uitvoeringsagenda van de RES moet door de deelnemende overheden worden vastgesteld, ook daarin moet de betrokkenheid van de volksvertegenwoordiging en de participatie door inwoners en ondernemers geborgd zijn.
17. Juist omdat de RES pas omgezet wordt in concreet beleid met doelen die gerealiseerd worden zodra de deelnemende overheden de ambities en opgaven vertalen in lokaal beleid en lokale maatregelen is het belangrijk dat er breed draagvlak is, anders zal de RES niet meer blijken te zijn dan een dossier dat stof ligt te vangen op de plank omdat gemeenten de doelstellingen niet vertalen in lokaal beleid dat vastgesteld wordt. (Zie ook het amendement van 12-09-2019 van de gemeente Middelburg dat daar al een voorbeeld voor is zelfs voordat de RES is vastgesteld).
18. Er is voor de gemeenteraden geen mogelijkheid om de definitieve RES te amenderen, deze zienswijze is vooralsnog de enige geborgde manier om input te leveren. Wij kunnen dan ook alleen dan met de RES instemmen als onze input in voldoende mate verwerkt is in de definitieve RES en er onderbouwing is voor die punten waar de input niet meegenomen is. Wij doen de stuurgroep nadrukkelijk de suggestie om dit bij ons te sonderen voordat de definitieve RES ter besluitvorming wordt voorgelegd.